

החוג לשפה וספרות ערבית

לימודי התואר הראשון

א. כללי

מטרת הלימודים בחוג היא להקנות לתלמידים ידיעה עיונית ושימושית בשפה הערבית הספרותית הקלאסית והמודרנית, ידיעת תולדות הספרות הערבית לתקופותיה ולסוגיה, ויכולת עצמאית בניתוח ובביקורת טכסטים ספרותיים, דתיים-היסטוריוגרפיים ודקדוקיים. הלימודים בחוג מתקיימים במסגרת ארבעה תחומי התמחות המוצעים לבחירתו של התלמיד: א) ספרות ערבית קלאסית. ב) ספרות ערבית מודרנית. ג) לשון ערבית. ד) דת והיסטוריוגרפיה אסלאמית.

ב. מסלולי הלימודים בחוג

בחוג קיימות שתי מסגרות לימודים לקראת התואר הראשון:

- א. מסלול לימודים דו-חוגי - 68 ש"ס.
- ב. מסלול לימודים חד-חוגי - 122 ש"ס (מסלול זה מתחיל בשנה ב'. לימודי שנה א' ייחשבו בדעבד לחלק מלימודי המסלול החד-חוגי).

ג. תנאי הקבלה לחוג

המסלול הדו-חוגי

לחוג מתקבלים סטודנטים יודעי ערבית בלבד. מספר המקומות בחוג מוגבל וקבלת התלמידים מותנת בהצלחה בבחינת הכניסה של החוג (בנוסף לעמידה בתנאי הקבלה האוניברסיטאים הכלליים). בחינת הכניסה כוללת דקדוק פונקציונאלי כגון ידיעת הניקוד, הבנת טקסט, שימוש במילון. תלמידים ששפת אמם ערבית וציונם בבגרות בערבית של 3 יחידות לפחות הוא 85 ומעלה יהיו פטורים מבחינת הכניסה. אפשר לקבל במזכירות החוג דוגמאות לבחינת הכניסה.

המסלול החד-חוגי (לאחר סיום שנה א')

תלמידים שממוצע ציוניהם בסוף שנה א' הוא 85 ומעלה (כולל שיעורי המיומנויות של החוג) יוכלו להירשם למסלול החד-חוגי.

ד. מבנה תכנית הלימודים

המסלול הדו-חוגי

המסלול הדו-חוגי כולל 68 ש"ס, בהתאם לקבוצות הלימוד הבאות:

18 ש"ס		1. מבואות
20 ש"ס		2. לימודי יסוד
8 ש"ס		3. תרגילים טכסטואליים
8 ש"ס		4. סמינרים
12 ש"ס		5. שיעורי העמקה
<u>2 ש"ס</u>		6. לימודים פקולטטים
68 ש"ס	סה"כ	
4 ש"ס		7. מיומנויות חוגיות (המיומנויות אינן נחשבות במנין השעות)

1. מבואות

ש"ס	2	א. קוים מאפיינים בספרות הערבית הקלאסית א'
ש"ס	2	ב. תרגיל לני"ל
ש"ס	2	ג. קוים מאפיינים בספרות הקלאסית ב'
ש"ס	2	ד. תולדות הספרות הערבית המודרנית א'
ש"ס	2	ה. תרגיל לני"ל
ש"ס	2	ו. תולדות הספרות המודרנית ב'
ש"ס	4	ז. מושגי יסוד באסלאם
ש"ס	2	ח. תרגיל במקורות ערביים אסלאמיים
ש"ס	18	סה"כ

2. לימודי יסוד

ש"ס	4	דקדוק א'
ש"ס	4	דקדוק ב'
ש"ס	4	קוראן
ש"ס	2	שירה מודרנית
ש"ס	2	סיפורת מודרנית
ש"ס	2	שירה קלאסית
ש"ס	2	ז'אנרים אומנותיים קלאסיים
ש"ס	20	סה"כ

3. תרגילים טקסטואליים

ש"ס	2	א. תרגיל בטקסטים ספרותיים קלאסיים
ש"ס	2	ב. תרגיל בטקסטים ספרותיים מודרניים
ש"ס	2	ג. תרגיל בטקסטים דתיים היסטוריוגרפים
ש"ס	2	ד. ניתוח דקדוקי של טקסטים
ש"ס	8	סה"כ

4. סמינרים

- על התלמיד ללמוד 2 סמינרים כל אחד (4 ש"ס) מ- 2 תחומים שונים מבין התחומים הבאים:
- א. ספרות ערבית קלאסית
 - ב. ספרות ערבית מודרנית
 - ג. לשון ערבית
 - ד. דת והיסטוריוגרפיה אסלאמית

5. שיעורי העמקה

התלמיד ישתתף בשיעורי העמקה בהיקף של 12 ש"ס מבין שיעורי העמקה המוצעים לבחירתו מן התחומים השונים בחוג.

6. לימודים פקולטטיים

תלמידים שמתחילים את לימודיהם בתשס"ד יחוייבו בקורס פנורמי אחד בלבד. תלמידים שהחלו את לימודיהם לפני תשס"ד חייבים גם בסדנת יסוד או אנגלית למדעי הרוח. אלה מהם שלא השלימו את סדנת היסוד ירשמו אליה בסמסטר א' תשס"ד. אלה שלא השלימו את האנגלית למדעי הרוח ירשמו במקום זה לקורס פנורמי.

1. **לתשומת לב: לימודים פקולטטיים** - מורכבים מקורסים פנורמיים אותם יש לבחור מתוכניות הלימודים של חוגי הפקולטה, שאינם חוגי הלימוד של התלמיד. כל הקורסים הפנורמיים הם בהיקף של 2 ש"ס ומהווים חלק מהציון הכללי.
 - במסלול הדו-חוגי בפקולטה - קורס פנורמי אחד בהיקף של 2 ש"ס בכל חוג.
 - במסלול החד חוגי בפקולטה - 2 קורסים פנורמיים בהיקף של 4 ש"ס.
 - במסלול הדו-חוגי (חוג אחד בפקולטה חוג שני בפקולטה אחרת) - קורס פנורמי אחד בהיקף של 2 ש"ס. את הקורסים יש לבחור מתוך הרשימה המרוכזת בפרק ה' בלימודים הפקולטטיים.
2. **השלמת חובות לימודים לתלמידים ממשיכים שהחלו את לימודיהם לפני תשס"ד** - תלמידים שטרם השלימו חובת לימוד "סדנת יסוד" יוכלו לעשות כן בסמסטר א' תשס"ד בלבד. כמו כן, תלמידים שטרם השלימו "אנגלית מוגבר למדעי הרוח" יבחרו כחלופה בקורס פנורמי נוסף בהיקף של 2 ש"ס. פרטים לגבי קבוצות סדנת יסוד וקורסים פנורמיים – ראה בפרק ה' בלימודים הפקולטטיים.

7. מיומנויות

מלבד 68 השעות ישתתף התלמיד בשיעור המיומנויות "ערבית שימושית" (בהיקף של 4 ש"ס). שיעור המיומנויות אינו נכלל במנין השעות לתואר ובשיקול הממוצע לתואר.

ה. מהלך הלימודים

התכנית הדו-חוגית

	שנה א' :
4 ש"ס	דקדוק א'
2 ש"ס	קוים מאפיינים בספרות הקלאסית א'
2 ש"ס	תרגיל לני"ל
2 ש"ס	קוים מאפיינים בספרות הקלאסית ב ¹
2 ש"ס	מבוא לתולדות הספרות המודרנית א'
2 ש"ס	תרגיל לני"ל
4 ש"ס	מושגי יסוד באיסלאם ²
2 ש"ס	תרגיל במקורות ערביים -איסלאמיים
2 ש"ס	קורס פנורמי

¹ השיעור לא יתקיים בתשס"ד

² השיעור יתקיים בחוג למזה"ת תחת השם "הרעיון הדתי באסלאם"

שנה ב' :

4 ש"ס	דקדוק ב'
2 ש"ס	ניתוח דקדוקי של טקסטים
4 ש"ס	קוראן
2 ש"ס	שירה מודרנית
2 ש"ס	סיפורת מודרנית
2 ש"ס	מבוא לספרות ערבית מודרנית ב'
2 ש"ס	תרגיל בטקסטים ספרותיים-מודרניים
2 ש"ס	תרגיל בטקסטים ספרותיים-קלאסיים
2 ש"ס	תרגיל בטקסטים דתיים-היסטוריוגרפים
4 ש"ס	ערבית שימושית

שנה ג'

2 ש"ס	שירה קלאסית
2 ש"ס	ז'אנרים אמנותיים קלאסיים
8 ש"ס	2 סמינרים
12 ש"ס	שיעורי העמקה

המסלול החד-חוגי

מבנה הלימודים

122 ש"ס בהתאם לקבוצות הלימוד הבאות :

82 ש"ס	1. שיעורים בחוג לשפה ולספרות ערבית (+ 4 ש"ס מיומנות שאינה נחשבת במניין השעות)
20 ש"ס	2. חטיבה א'
16 ש"ס	3. חטיבה ב'
4 ש"ס	4. לימודים פקולטטיים
122 ש"ס	סה"כ

פירוט קבוצות הלימוד

1. החוג לשפה ולספרות ערבית

82 ש"ס כמפורט להלן :

- א. לימודי החוג – כפי שמפורטים במסלול הדו חוגי.
- ב. סמינר נוסף (4 ש"ס) על שני הסמינרים המפורטים במסלול הדו חוגי (סה"כ 3 סמינרים בחוג וסמינר רביעי במסגרת חטיבה א').
- ג. 12 ש"ס שיעורי העמקה נוספים על המתואר במסלול הדו חוגי. סה"כ 24 ש"ס שיעורי העמקה.

2. חטיבה א'

20 ש"ס באחד מן המדורים הבאים, בו יבחר התלמיד באישורו של יועץ החוג לערבית:

א. מדור דת והיסטוריוגרפיה

התלמיד ישמע מבואות, תרגילים וסמינר אחד (עם עבודה בכתב) בהיקף 20 ש"ס, מתוך אחד או כמה מן החוגים הבאים:

1. מגמת האיסלאם של החוג להיסטוריה של המזרח ופריקה.
2. היסטוריה של עם ישראל (תקופת ימי הביניים).
3. פילוסופיה יהודית (תקופת ימי הביניים).

ב. מדור ספרות

התלמיד ישמע מבואות, תרגילים וסמינר אחד (עם עבודה בכתב) בהיקף של 20 ש"ס מתוך אחד או כמה מן החוגים הבאים:

1. תורת הספרות הכללית.
2. חוג ספרותי אחד כגון ספרות עברית, אנגלית או צרפתית.

ג. מדור לשון

התלמיד ישמע מבואות, תרגילים וסמינר אחד (עם עבודה בכתב) בהיקף 20 ש"ס מתוך אחד או כמה מן החוגים הבאים:

1. בלשנות כללית ושמית.
2. לשון עברית.

3. חטיבה ב'

התלמיד ישמע שיעורים באחד מן החוגים הנוספים בפקולטה, בהיקף של 16 ש"ס לפי בחירתו ובאישורו של יועץ החוג לערבית. לחילופין יוכל התלמיד לשמוע שיעורים בהיקף של 16 ש"ס מתוך אחד המדורים של חטיבה א' בנוסף למדור שכבר שמע.

שפה זרה נוספת

על תלמיד המסלול החד-חוגי להשיג "פטור" בשפה אירופית מודרנית שניה (בנוסף לאנגלית), כגון גרמנית או צרפתית, בתיאום עם יועץ החוג לערבית.

תנאי מעבר משנה ב' לשנה ג':

על התלמיד במסלול החד-חוגי להשיג בסוף שנה ב' ממוצע ציונים של 80 לפחות. תלמיד שלא השיג ממוצע זה יעזוב את המסלול החד-חוגי וישלים את לימודיו במסגרת המסלול הדו-חוגי.

4. לימודים פקולטטיים

4 ש"ס הכוללים שני קורסים פנורמיים.

1. דרישות במהלך הלימודים

כדי לעבור לשנה ב' על התלמיד להשיג ממוצע של 70 בשיעורי שנה א', וציון 70 בקורס "דקדוק א'".

סמינרים

- על התלמידים המשתתפים בסמינרים להגיש עבודות כמפורט להלן:
1. עבודת תרגיל שתוגש במהלך הסמסטר, עם אפשרות להרצאתה (רפראט) בכיתה.
 2. עבודה סמינריונית בנושא עבודת התרגיל או בנושא אחר, לפי החלטת המורה.
 3. בחינת סיום שתכלול חומר קריאה נוסף (טכסטים וביבליוגרפיה נלווית), או מטלה אחרת (כגון בחינת בית) שתספק את הציון הדרוש, בנוסף לציון העבודה הסמינריונית.
- שלושת המרכיבים הנ"ל יירשמו בתיקו של התלמיד ויובאו בחשבון ע"י המורה בעת חישוב הציון הסופי של הסמינריון.
לא ניתן ללמוד 2 סמינריונים מאותו התחום.

נוהל הגשת עבודות

עבודת הסמינר תוגש תוך 3 חודשים מיום סיום הסמסטר. העבודות יוגשו מודפסות או בכתב יד ברור למזכירות החוג. על התלמיד לשמור בידיו העתק של העבודה.

שיעורי העמקה

תלמידים שהחוג האחר שלהם הוא לשון עברית, היסטוריה של המזה"ת, או ספרות עברית יכולים לקבל ייעוץ מיוחד לגבי שיעורי העמקה למיצוי האפשרויות הקיימות לשילוב.
תלמידים שהחוג השני שלהם הוא "מגמת האסלאם" במסגרת החוג לתולדות המזה"ת ואפריקה יהיו פטורים מ- 4 ש"ס ממכסת השעות בחוג לערבית.

ז. סיום הלימודים לתואר וציון הגמר

לתלמידים המתחילים לימודיהם בתשס"ד: כל קורס מתורגם לנקודות ונחשב כמנין השעות שלו. הסמינרים נחשבים כ-13 נקודות כל אחד.
לתלמידים שהחלו את לימודיהם לפני תשס"ד:
לימודים פקולטטים (4 ש"ס) 6%
לימודי החוג (כל קורס מתורגם לנקודות ונחשב כמנין השעות שלו. הסמינרים נחשבים כ-13 נקודות כל אחד). 94%

ח. חטיבות לימודים מיוחדות

הקבצי הלימודים של החוג עבור תכנית הלימודים הכלליים מפורטים בידיעון במסגרת התכנית של הלימודים הכלליים.

ט. ועדת הוראה בחוג ותקנון החוג

בחוג נערכות בחינות בשני מועדים. תלמיד שלא נבחן באחד משני המועדים שנקבעו יוכל להיבחן במועד מיוחד אך ורק על יסוד סיבות מוצדקות להיעדרותו ועל יסוד אישור מפורש מטעם ועדת ההוראה של הפקולטה. תלמיד שנכשל פעמיים באותו שיעור לא יוכל להבחן פעם נוספת וציונו הסופי בשיעור זה יהיה "נכשל".

לימודי התואר השני

מטרת הלימודים

בחוג שני מסלולי לימודים לתואר השני - מסלול עם עבודת גמר ומסלול ללא עבודת גמר. לימודי התואר השני עם עבודת הגמר אמורים להביא את התלמיד לדרגת התמחות בענף מענפי הלימודים הערביים, להשלים את ידיעותיו בתחומים שבהם השכלתו חסרה ולהקנות לו כלים הנחוצים למחקר.

לימודי התואר השני ללא עבודת גמר מיועדים לתלמידים המעוניינים להרחיב ולהעמיק את השכלתם בתחומים: ספרות ערבית קלאסית, ספרות ערבית מודרנית, לשון ערבית, דת והיסטוריוגרפיה אסלאמית אך אין להם כוונה להשתלב באקדמיה ולעסוק במחקר. הלימודים יתנהלו בשיתוף עם חוגים אחרים בפקולטה בהתאם למגמת התמחותו של הסטודנט, בתיאום עם יועצי התואר השני.

תנאי קבלה

לשני המסלולים יתקבלו ללימודי התואר השני סטודנטים, שסיימו את לימודי התואר הראשון באוניברסיטת תל-אביב או במוסד מוכר אחר בציון 80 לפחות. החוג רשאי לקבל לשנת השלמה מיוחדת תלמיד שממוצע ציוניו פחות במקצת מ- 80 וזאת במגמה לשפר את ממוצע ציוניו. אם ישיג ממוצע של 80 בתום שנת ההשלמה, ייכנס בשנה שלאחר מכן לשנה א' בלימודי התואר השני (לימודי שנת ההשלמה לא יחושבו בדרך כלל במניין השעות).

מבנה הלימודים

משך הלימודים לתואר השני הוא שנתיים לפחות. במסלול עם עבודת גמר, הלימודים בנויים מ- 24 ש"ס בתחום התמחותו של התלמיד וכן שיעורי השלמה בהיקף 16 ש"ס בתחומים נוספים (במסגרת החוג ובחוגים אחרים) בתיאום עם היועץ. סה"כ ישמע 40 ש"ס.

במסלול ללא עבודת גמר, בנוסף לתכנית הלימודים במסלול עם עבודת הגמר חייב התלמיד ב- 12 ש"ס נוספות מתוך הסמינריונים והשיעורים בחוג ו/או בחוגים קרובים בהתייעצות עם יועצי החוגים. סה"כ 52 ש"ס. היקף הקורסים הייחודיים לתואר השני יהיה לא פחות מ- 20-25 ש"ס. בקורסים הנלמדים מהתואר הראשון יהיה על התלמיד להגיש עבודת תרגיל בנוסף לבחינה בקורס.

לא ניתן ללמוד קורסים מהתואר הראשון בהיקף שעולה על 25% מסך כל הלימודים. תלמיד המבקש לעבור ממסלול אחד למשנהו יחויב במילוי כל החובות של אותו מסלול, בכפוף להוראות הפקולטה.

עבודות בכתב ובחינות

- כל תלמיד במסלול עם עבודת גמר חייב בבחינות ובכתובת עבודות כדלהלן:
1. שתי עבודות סמינריוניות במסגרת שיעורי המלמ"ר של החוג לערבית. המעבר לשנה ב' מותנה בהגשת עבודה סמינריונית אחת בשנה א'.
 2. בחינה או עבודה בכתב בכל שיעורי החוג לערבית ובחוגים אחרים.
 3. על התלמיד להשתתף בצורה פעילה בסמינר המחלקתי של החוג. הסמינר לא ייחשב במניין השעות לתואר.

- כל תלמיד במסלול ללא עבודת גמר חייב בבחינות ובכתיבת עבודות כדלהלן:
1. שלוש עבודות סמינריוניות - עבודה אחת מבין השלוש יכולה להיות מתוך שיעורי ההשלמה בחוג אחר (באישור יועצי המ"א של שני החוגים). נושאי העבודות הסמינריוניות ישקפו לפחות שניים מתחומי ההתמחות של החוג, אחד מהם בתחום התמחותו של התלמיד.
 2. בחינה או עבודה בכתב בשיעורים המיוחדים למ"א, ובחינה ועבודה בכתב בשיעורים הלקוחים מתוך תכנית הב"א.
 3. בכל שיעורי המלמ"ר במסגרת החוג לערבית תיערך בדיקה על חומר בבליוגרפי בהתאם לקביעת כל מורה.
 4. על התלמיד להשתתף בצורה פעילה בסמינר המחלקתי של החוג. הסמינר לא ייחשב במניין השעות לתואר.

עבודת גמר במסלול - עם עבודת הגמר

1. בטרם ייגש התלמיד לכתיבת עבודת הגמר עליו להגיש הצעת מחקר, בתיאום עם המנחה. ההצעה תיבדק על ידי המנחה ומרצה נוסף מהחוג או מחוצה לו, על-פי קביעת ראש החוג. רק לאחר אישור ההצעה, יוכל התלמיד להתחיל את העבודה.
2. את עבודת הגמר יבדוק המנחה ובדוק נוסף (בדרך כלל זה שבדק את הצעת המחקר).
3. לאחר בדיקת העבודה תיערך לתלמיד בחינת הגנה על התיזה, אותה ינחו שני הבדוקים.
4. ציון עבודת הגמר יהווה שקלול של העבודה ובחינת ההגנה על התיזה.

בחינת גמר במסלול - ללא עבודת גמר

בתום לימודיו על התלמיד לעמוד בבחינת הגמר. הבחינה מיועדת לבדוק יכולת הבנה וניתוח של טכסטים ערביים בתחום התמחותו, כושר לימוד עצמאי ברמת התואר השני וכושר אינטגרציה וביקורת של נושאים בתחום ההתמחות של התלמיד. מרכז לימודי המלמ"ר יפנה את התלמיד לאחד ממורי החוג לקבלת ההדרכה לבחינת הגמר. פרק הזמן המינימלי לקבלת ההדרכה לקראת הבחינה הוא שלושה חודשים לפני מועדה. הבחינה תהיה אישית ותיערך במועד שיוסכם עליו בין המורה המנחה ובין התלמיד. היא תורכב מבחינה בכתב של ארבע שעות ובחינה בע"פ של שעה. התלמיד ייבחן בתחום ההתמחות שבחר. לאחר ההדרכה ירכיב התלמיד ביבליוגרפיה מפורטת של חומר הקריאה ויגיש אותה לאישור ועדת המלמ"ר של החוג.

לשון זרה

כל סטודנט בשני המסלולים ילמד לשון זרה מודרנית שנייה ברמת מלמ"ר בשנת לימודיו הראשונה. במקרים מסוימים יידרש הסטודנט ללמוד שפה קלאסית או מזרחית נוספת, כגון יוונית או פרסית, אם נושא עבודת הגמר שלו מחייב זאת.

חישוב ציון הגמר לתואר

במסלול עם עבודת הגמר ציון הגמר לתואר השני מורכב מעבודת הגמר (50%) עבודות סמינריוניות (30%) וסך כל השיעורים (20%).
במסלול ללא עבודת הגמר הציון מורכב מבחינת הגמר (30%) עבודות סמינריוניות (40%) וסך כל השיעורים (30%).

סגל ההוראה

מחמוד גנאים - ראש החוג	ד"ר
יוסף סדן	פרופ'
ששון סומך	פרופ'
אורי רובין	פרופ'
קמילה אדנג	ד"ר
נאסר בסל	ד"ר
סלימאן ג'ובראן	ד"ר
אברהים ג'ירייס	ד"ר
אברהם חכים	ד"ר
מחמוד כיאל	ד"ר
ישי פלד	ד"ר
עליזה שניצר	ד"ר
דורית גוטספלד	גב'
איאד זידאן	מר'
אורית חדש	גב'
לירון חליו-כהן	גב'
מאדי קבלאן	מר

מזכירת החוג - אורית קטן

מזכירות החוג: בנין ווב, חדר 414, טל': 6409723
קבלת קהל: ימים א'-ה', שעות 10-13